

TÖRTEI RENÁTA

Thököly Imre és Zrínyi Ilona alakjának megjelenése a XVII. századi spanyol drámairodalomban

A hangzatos, ám kissé talán félrevezető “Thököly-drámák” elnevezést magam adtam ennek a forrásanyagnak, mivel eleddig csak alig volt tudomásunk ilyen jellegű, Thököly Imre személye köré fonódott spanyol irodalmi művek létezéséről. Bár ismerünk más nyelveken olyan műveket, amelyekről még a későbbiekben szó esik, és megkérdőjelezhetetlenül beleillenek abba a felvetésbe, melyet itt tárgyalunk. Thököly személye, a tevékenysége, illetve maga a felkelés megmozgatta a külföldi szerzők, írók fantáziáját is, amelynek ékes tanúbizonysága ez az egyre bővülő irodalomtörténeti vonatkozás. Sok mindent rejt magában a téma és a gondolatfelvetés is, mint például egy teljesen új és még érintetlen forrásanyag feltárásának, értelmezésének lehetőségét, ugyanakkor más megvilágításba is helyezheti a már régen lefektett sémákat, gondolatmeneteket. Azoktól a hírközlést vagy művelődést szolgáló művektől, amelyekről eddig szóltunk, merőben eltér az eseményeket versbe foglaló románcok és a színdarabok sokasága. Ezeket általában egy nagyhatású hír, háborús győzelem, hősi halál, győzelmi ünnepek ihlették. Míg az előzőekben taglalt írásokat valamelyest forrásértékűnek tekinthetünk, addig ezeket a szépirodalmi alkotásokat aligha. Formájukat tekintve ezek legtöbbször négysoros oktávok vagy szonettek, amelyek, mint az már megszokott a késő barokk korban, mindenféle szimbólummal tarkított, színpadias képeket alkalmazó költemények. Ismerős lehet a stílus, hiszen ekkor éltek virágkorukat a hasonló felépítésű, de már kevésbé emelkedett hangvételű, gáláns, párbeszédre alapuló művek, amelyekben mintegy menetrendszerűen meg kell védeni egy csinos, tájékozatlan ifjú hölgyet, és fel kell világosítani arról, mi is történik akkortájt a nagyvilágban.

A magyar irodalmárok és történészek G. Etényi Nóra kutatásai által ismerhetik az úgynevezett beszélgetésjáték műfaját,¹ amelyhez igen hasonlítanak a spanyolországi művek, kivált a Buda 1686-os ostromáról és más, az oszmán elleni harcokról szóló forrásanyagok. A *Drama dithyrambicum* vagy beszélgetésjáték sok közös vonást mutat az általam tárgyalt művekkel. A dialógus formában megjelenő, többszereplős beszélgetésjáték arra is szolgálhatott, hogy bemutassák az akkori hatalmi felállást,

---

1 G. ETÉNYI NÓRA, *Pamflet és politika: A hatalmi egyensúly és Magyarország a 17. századi német propagandában*, (Budapest: L'Harmattan, 2009), 11–136.

a korabeli erőviszonyokat, és egy-egy aktuális konfliktust, politikai és katonai eseményt is ábrázoljanak vele. Ebben a műfajban igen fontos elem a politikai háttér bemutatása, egyszerűen ábrázolva a hatalmi erőviszonyokat. Ezek alapját a harctérről beérkező hírek, naplók adhatták. Első kérdésként felmerülhet, hogy a vizsgált drámák színpadra szánt művek-e, iskoladrámák vagy éppen beszédjátékok. A párbeszédeken kívül nincs semmiféle utalásunk a dráma céljára, keletkezésére, bár ismerjük ugyan a szereplőket, hiszen szereposztással kezdődnek a művek, ám semmiféle történelmi utalást nem látunk. A szövegkönyvek kéziratos formában maradtak ránk, többnyire jól olvashatóak, a legtöbbször letisztult szöveggép jellemzi őket. Vannak azonban olyan művek, ahol kifejezetten nehézkes az értelmezés a sok áthúzás, javítás vagy a papír átütése miatt. A legkönnyebben természetesen a nyomtatott verziókat lehet elolvasni és elemzés alá vetni, de ebből kevesebb áll rendelkezésünkre. Az általam bevezetésre javasolt kifejezés, a „Thököly-drámák”, mely szóhasználat igyekszik összefoglalni azokat a drámákat, amelyek a kutatás megkezdése előtt ismeretlenek voltak a magyar kutatók számára, olyan szóösszetétel, ahol főként olyan színdarabok találhatóak, amelyek Thököly Imre gróf személyéhez vagy tevékenységéhez kapcsolódnak. Már Hanny Erzsébet disszertációjában található olyan alapvető gondolatok, amelyek a spanyol drámákra is érvényesek lehetnek,² és ő az, aki először tárja elénk a 17. századi spanyol drámairodalomban fellelhető hungarikák széles skáláját. Hanny kifejti például, hogy a pamfletek, a rímekbe szedett románcok, relációk és röpiratok³ ugyan eredetükben és szavahihetőségükben erősen megkérdőjelezhetőek, mégis azt közvetítik az olvasó felé, ahogyan az alsóbb társadalmi osztályok vélekedhettek az aktuális eseményekről. Az általam vizsgált színművek talán kissé eltérnek közönségüket illetően, mivel ezek főúri, akár udvari körökben lehettek népszerűek, talán kifejezetten rendelésre is készültek. Leszögezhetjük, hogy ezek a színdarabok inkább a felsőbb osztályok reprezentációjának eszközei voltak a korszakban. A színdarabok szimbólumrendszeréről is értekezik Hanny, és úgy véli, hogy ezekben a művekben a barokk szimbólumokat a reneszánszból átmentett klasszikus eredetű allegóriákkal ötvözték.⁴ Az 1684-es évtől kezdve ez a tendencia fokozódott, hiszen olyan költemények jelentek meg, melyekben magyar főúri családokat, királyi leszármazottakat dicsőítettek, miközben beszámoltak a jelentősebb eseményekről a török elleni harcban.

Elsőként a leginkább kuriózumnak számító három kéziratos drámát próbáltam elemezni, és ehhez néztem hozzá egy negyedik színdarabot is, ami nyomtatott

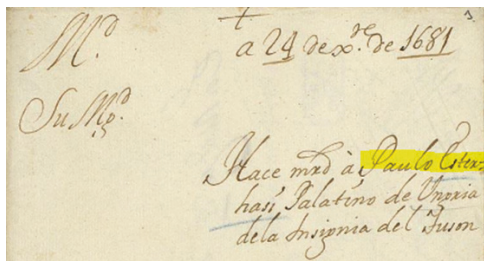
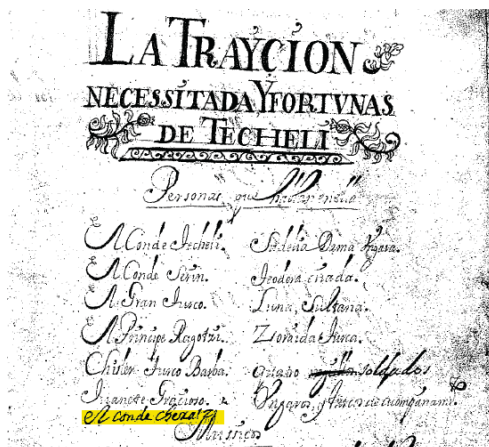
2 H. HANNY Erzsébet, *Buda 1686. évi visszafoglalásának hírei hazai könyvgyűjteményeink egykorú, spanyol nyelvű kiadványai alapján*, (Budapest: ELTE BTK, Kézirat, 2008), 133–136.

3 A spanyol irodalomban: romances, relaciones, cartas, noticias veridicas, confencia curiosa, comedia, penegyrico műfajokra utalva.

4 H. HANNY Erzsébet, *Buda 1686. évi visszafoglalásának hírei hazai könyvgyűjteményeink egykorú, spanyol nyelvű kiadványai alapján*, (Budapest: ELTE BTK, Kézirat, 2008).

formában maradt ránk. A művekben kis változtatásokkal ugyanazok a szereplők jelennek meg. Megalapozottan állíthatjuk, hogy a drámákban szereplő személyek többségét egy-egy történeti személyiségről mintázták. Olykor a nevük is egyezik, például *El Conde Techeli* (Thököly Imre), *El Príncipe Ragotzi* (amely megnevezés valószínűleg az ifjú Rákóczi Ferencre, a majdani II. Rákóczi Ferenc fejedelemre utal), *El Conde Serín* (ez a név pedig valamelyik Zrínyit takarja, de nem

kizárt, lévén ez fikció, hogy esetleg Zrínyi Péterről van szó és nem Jánosról), míg végül elérkezünk egy igen kérdéses alakhoz: *Eherazy* néven. Több eshetőséget is megvizsgálva arra jutottam, hogy az illető szereplő valószínűleg „Esterházy”-t takarja. Nem lenne meglepő, hiszen jelentős személyiségként jelen van Thököly körül a Habsburg udvar képviseletében mint a magyar nemesek vezéralakja és természetesen mint a spanyolok számára sem ismeretlen főrend tagja.⁵ Ahogyan arról Martí Tibor is beszámol tanulmányában, Esterházy Pál nádor 1681-ben kapta meg az aranygyapjas rendet, melyet hagyomány szerint a Habsburgok spanyol ágának feje, a király adományoz a 17. század végéig.⁶ Az érdemrend több mint rang, inkább kiváltság, melyet igen ritkán kaptak meg külföldi főrendek. Erről az óriási megtiszteltetésről kimerítően tájékozódhatunk a már említett tanulmányban, ahol érdekes adalékokat tudhatunk meg arról, hogy Esterházy Pál milyen befolyásos és fontos személynek számított nemcsak a magyar rendek és az osztrák udvar köreiben,

5 MARTÍ TIBOR, „Az aranygyapjas lovag Esterházy Pál”, in Esterházy Pál, *a műkedvelő mecénás: egy 17. századi arisztokrata-életpálya a politika és a művészet határvidékén*, Ács Pál, szerk., (Budapest: Reciti, 2015), 49–66.

6 MARTÍ TIBOR, „Los caballeros húngaros de la Orden del Toisón y su actividad militar contra el Imperio Otomano en el siglo XVII”, in Magdalena DE PAZZIS PI CORRALES, *Armamento y equipo para la guerra*, (Madrid: Cátedra Extraordinaria de Historia Militar de la Universidad Complutense de Madrid, 2018), 443–469.

de a spanyol grandok között is. Nem mellesleg Thököly Imre lánytestvérét veszi nőül, Thököly Évát, így a történetek alakulásában is kulcsfontosságú szerepe van. Alakjának megismerésére ezért kell tehát ekkora hangsúlyt fektetnünk. Itt kell megemlítenünk egy bizonyos betoldott részt, amely felkeltette az érdeklődésünket a *La traición necesitada y fortuna de Techeli* című mű elemzésekor. Az eredeti szereposztásban is látszik, hogy Esterhazy nevét utólag írták bele, és ebből kifolyólag a róla szóló rész, ahol ő maga az egyik főszereplő, az is utólag lett beillesztve a szövegbe. A név először nem volt egyértelmű, hiszen alig felismerhető az írás alapján, hogy kire gondolhatott a szerző, de ekkor volt segítségünkre az Esterházy Pál számára felajánlott aranygyapjas rend odaítéléséről szóló levéltári forrás. Ezen a jelentésen világosan kitűnik, hogy Esterházy nevét alig tudják a spanyolok leírni, és ezáltal a dráma szerzője is nehéz helyzetbe kerülhetett az írásmódot illetően. Láthatjuk majd ezt a problematikát még a téma kifejtése kapcsán, hiszen a spanyol források szerzői nem tudtak magyarul, nem tudták hogyan kell leírni egy-egy személy vagy helység nevét. Olykor csak hallás után jegyezték le a tulajdonneveket, ami később akár konfúzióhoz is vezethetett.

A drámák szóhasználata és története is különböző, ugyanakkor meg kell említenem, hogy a színdarabok többségénél alapvető adatok hiányoznak: nem rendelkezünk semmilyen információval például keletkezésük időpontjáról vagy helyszínéről, a szerzőségről és a művek keletkezésének részleteiről vagy azok céljairól és utóéletéről sem. A következő felsorolásban azok a drámák kaptak helyet, amelyekről bővebben kívánok szólni:

- *La traición necesitada y fortuna de Techeli: comedia en tres jornadas.* Publicación s. XVIII.⁷
- *El molino de Keben y aventuras de Tequeli: pieza nueva en tres actos.* s. XIX.⁸
- *Más puede amor que el destino y aventuras del conde Emerico Techeli: comedia nueva.* en Inventario de la Librería que fue del Excmo. Sr. D. Agustín Durán. s. XVIII.⁹
- *Narciso Agustín Solano y Lobo: Comedia nueva, La amazona de Montgaz; Aventuras de Tequeli.* Publicado en Barcelona, Impr. de Carlos Gibért y Tutó, 1775–1796.¹⁰

Sok kérdés lengi körül ezt a részét a kutatásnak, hiszen a fent említett drámákon kívül nem áll rendelkezésünkre semmilyen hozzájuk kapcsolódó egyéb forrás vagy

7 BNE Fondo Antiguo MSS.MICRO/11632.

8 BNE Fondo Antiguo MSS/16262.

9 BNE Fondo Antiguo MSS/16439.

10 BNE Fondo Antiguo T/6965., Sevilla Fondo Antiguo.

adat. Sem színlap, sem röplap, sem leirat nem segíti a kutatást, az eddig lefolytatott kutatási időszak alatt néhány spanyol kollégát bevonva sem sikerült feltárni ilyen jellegű segédanyagokat. Nemcsak Thököly Imre gróf személyisége, hanem azon keresztül egy-egy történelmi esemény, helyszín vagy maga a korszak elevenedik meg a szemünk előtt, ami vélhetőleg azért volt fontos, mert aki olvasta, vagy akik az előadást megnézték – ha egyáltalán feltételezzük, hogy színre vitték őket –, nem ismerhették az akkori eseményeket, a történeti hátteret és a szereplőket sem. Feltételezhetjük, hogy ha lehettek is ismereteik a számukra igen messze, Kelet-Európában zajló eseményekről, azok nem számottevőek, vagy egyáltalán nem nevezhetőek pontos és minden igényt kielégítő információknak. Az akkoriban terjedő hírek, röpiratok, pamfletek vagy átvett információkkal dolgoztak, vagy pontatlanok, hallomás alapján kerültek lejegyzésre, és sokszor elferdültek a tények, mire eljutottak az olvasókhoz. Ezért volt például fontos, amikor a *Más puede el amor que el destino* című drámában Rákóczi visszaemlékszik, hogy Thököly gróf ki is valójában:

- „hijo de Estevan Techeli, conde de Kesmark” – bemutatja a főszereplőt az olvasóknak, tehát szükségesnek tartották elmagyarázni, hogy Thököly Imre Thököly István fia, Késmárk grófja, aki félelmet kelt a császári csapatok körében. Akkoriban ez lehetett a tájékoztató eszközök egyike, hiszen nemcsak szerelmes költeményként, de a fontos hírek közléseként és történeti események elbeszélőiként is működhettek a drámák. A két szerelmes költemény: a *Más puede el amor que el destino* és a *Traición necesitada y fortuna de Techeli* egészen meglepő újdonságokkal szolgál a magyar kutatók számára, hiszen ezen utóbbi drámákban alapvetően a pozitív Thököly-kép dominál. Néhány példa a hős szerelmes figurájára a művekből, melyek alátámasztják a romantikus hangvételt is:

–„Amor, pues negaste de mi bien la mano blanca, o dame paciencia, amor, o mi triste vida acaba...”¹¹

(Szerelmem, megtagadtad tőlem az ártatlan kezét, vagy adj még türelmet, vagy az én szomorú életem bevégeztetik...)

–„Y con tantas señas de su hermosura, que el alma cuyo lienzo, perfecta pinta la imaginación, lo sumo de su belleza...”¹²

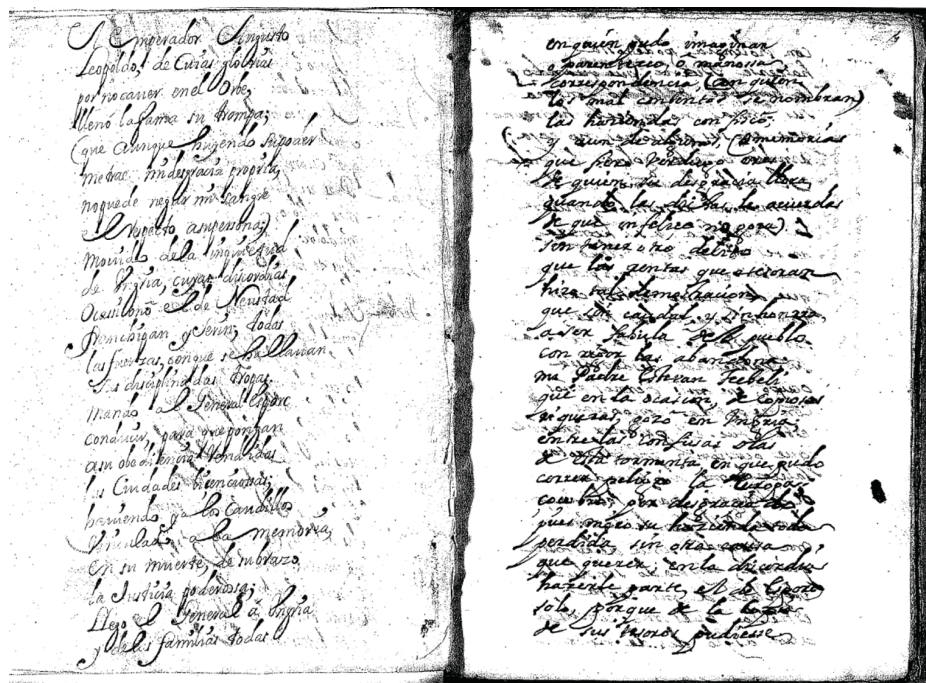
(És annyi jel, melyek szépségét hívatottak megmutatni, és melyeknek a lélek, amelynek vásznára tökéletesen fest a képzelet mindent, amit gyönyörűsége takar...)

A szöveg és a valódi történeti események természetesen nincsenek összhangban, hiszen nem is hiteles és pontos leírást várunk ezektől: irodalmi művekként

11 *La amazona de Montgaz*, 4.

12 *Más puede el amor...*, 16.

a drámák szórakoztatásra készült színdarabok. Ugyanakkor számos történelmi személy megjelenik bennük, így felvetődik a kérdés, hogy a művek szerzője vagy szerzői mennyire lehettek járatosak a gróf udvarában, Thököly viszonyaiban, a magyar és török helyzetben. Sok esetben pontos leírást kapunk a gróf környezetéről, személyiségéről, ezért felmerülhet az is, hogy ezek a művek egy magyar, német vagy olasz nyelvű mű fordításai. A művek részletesen tárják elének a gróf életét, személyiségét, rokoni és baráti kapcsolatait, lángoló szerelmét Zrínyi Ilona iránt és harcát a császári csapatokkal, viszonyát a szultánnal. Olykor nehezíti a szövegelemzést a művek írásképe, mivel kéziratos művekről beszélünk, így egyes esetekben már az is akadályt jelentett, hogy a szerzőre reflektálhassunk, mivel felmerült, hogy esetleg több kéz munkája is lehet egy-egy mű. Lehet azonban, hogy nem különbözik a szerző és aki papírra vetette a művet, illetve hogy a szerzőnek több ideje, szebb pennája, jobb papírja lehetett egy-egy adott oldal leírásához, másolásához, megírásához. A gyakori áthúzások, lapszéli jegyzetek, szövegbe ékelt hozzászólások, betoldások vagy komplett színek beillesztése azonban arra enged következtetni, hogy ez az eredeti vagy a piszkozati példány lehetett.

1. ábra La traición necesitada y fortuna de Techeli c. műből részlet

Talán Kuncz Aladár 1914-es tanulmánya¹³ lehet az, ami megadja a kulcsot arra a kérdésre, hogy miért is tűnik fel Thököly pozitív színezetben a fent említett drámákban. Azon az analógián elindulva, melyet ő fejteget a korabeli francia irodalmi művek születése kapcsán, egészen egyértelművé válik, hogy a spanyol szalonokban hasonló meglátásokkal voltak a szerzők és akár a megrendelők is. Tudjuk, hogy a francia kultúra nagy hatást gyakorol Európa-szerte, így nem kivétel ez alól az Ibériai-félsziget sem. Valószínűsíthető, hogy a francia novellák, drámák egyfajta alapot nyújthattak a spanyol szerzőknek is, amikor tollat ragadtak, hogy megjelenítsék ezt a számukra is vonzóan érdekes témát Thököly kalandjairól. Kuncz azt fejtegeti, hogy a párizsi szalonokra hatalmas befolyással volt XIV. Lajos uralkodása, és sok esetben a szalonélet ebben az időszakban leképezi a politikai élet színtereit. Ezt láthatjuk akkor is, amikor a teret nyer a „nők gáláns kultusza”, ahogyan Kuncz nevezi, és a nő mint téma „divatcikké” válik a korabeli regényirodalomban. Ilyenformán azzal szembesül az olvasó, hogy az udvarlás mint olyan a társasági emberek legfőbb elfoglaltsága lesz, amire bizony sokat készülnek előtte, és mint gavallérok tetszelegnek ebben a szerepben. A szerelem mint az ősi erő és szenvedély ismét utat tör magának, és a szalonok központi elemévé avanszál, miközben a valóságban Európa épp egyik legnagyobb harcát vívja, hogy kiűzhesse az oszmánokat, és megszüntethesse végre az évszázadok óta tartó fenyegetettséget. Az *Histoire de Madame de Serin et du Comte Tekeli* című regényben, amelyet Kuncz részletesen elemez, rámutat arra, hogy a szerzőnek egyik sarkalatos problémája az, hogy hogyan ágyazza be a történeti eseményeket egy szerelmi kontextusba. Abban még kiegészíteni látszik, hogy Zrínyi Pétert és Wesselényit a sértett ambíció hajtja az összeesküvés felé, de a többi szereplőnél már egyértelműen eltér a történeti valóságtól, és igyekszik Zrínyi Ilonát, a szépséges grófnőt a központba helyezni. Innentől pedig szinte teljesen természetesnek hat, hogy Thököly mindent meg fog tenni, hogy elnyerje szerelme kezét. Ezt a jelenséget, amennyiben kategorizálni szeretnénk, úgy a „barokk szerelem” ihlette művek közé tehetnénk, amelynek hazai képviselője Gyöngyösi¹⁴ volt, és azért csak ő, mert a magyar irodalomban nem tudott gyökeret verni ez a stílus. A francia szerző mindent alárendel annak, hogy ebből a megfelelő barokkos szerelem kiteljesülhessen, pont ezért például azon kapjuk magunkat, hogy a Porta nem politikai okokból vagy territoriális, esetleg hatalmi elképzelések realizálásaképpen segíti Thökölyt, hanem pusztán azért, mert a nagyvezír egész egyszerűen szerelembe esett a budai pasa feleségével. Ezzel magyarázható

13 DR. KUNCZ Aladár, „Thököly a francia irodalomban”, in *A Budapesti VI. ker. m. kir. állami főgimnázium tizenhatodik évi értesítője az 1913–1914-ik iskolai évről*, szerk. FINÁLY Gábor, (Budapest: 1914).

14 GYÖNGYÖSI István, „Thököly Imre és Zrínyi Ilona házassága - Palinódia (Kesergő Nimfa)”, in BALÁZS Jenő, KÖSZEGHY Péter, JANKOVICS József, NYERGES JUDIT szerk., *Régi Magyar Könyvtár, Források 11.* (Budapest: Balassi Kiadó, 2000).

az a tény, hogy miért hat ránk olyan meglepő és furcsa módon, hogy Thököly mint „barokk hős tündököl” ezekben a művekben. Pontosan annyira idegenül hat, amikor elképzeljük Thökölyt ebben a nyájas, kedveskedő szerepkörben, és mindeközben elgondolkodunk, hogy mennyire abszurd lehetett az, mikor a francia szalongavalérok az akkor divatosná vált Thököly-kosztümben feszítenek büszkén a korabeli metszeteken. Abban azonban meg kell egyeznünk, hogy a korszak által megkövetelt és elvárt alkotási mód egyfajta történelemhamisítást és személyiségtorzulást visz véghez ezen regények vagy drámák szereplőin, ezért tartózkodnunk kell attól, hogy ezekből egyenes és valós következtetéseket vonjunk le, hiszen ezek a művek innentől a fikció kategóriájába kerülnek.

A szereplőket megnézve több műnél is találunk egy nagyon karakteres személyt, aki általában Thököly bizalmasaként tűnik fel: fegyvertartójaként, legjobb barátjaként jelenik meg „Pica”. Mint azt Préchac *Le Comte Tekely* című művében is láthatjuk, amely francia nyelven jelent meg 1686-ban, és nagy valószínűséggel alapjául szolgálhatott a spanyol műveknek is, Pika egy létező személy volt. Olyannyira, hogy Thököly legbátrabb vezérei közé tartozott Pika Gáspár¹⁵, aki a Thököly-felkelések kezdetén elfoglalta Árva várát és számos más területet, így megnyitva az utat Trencsén felé.

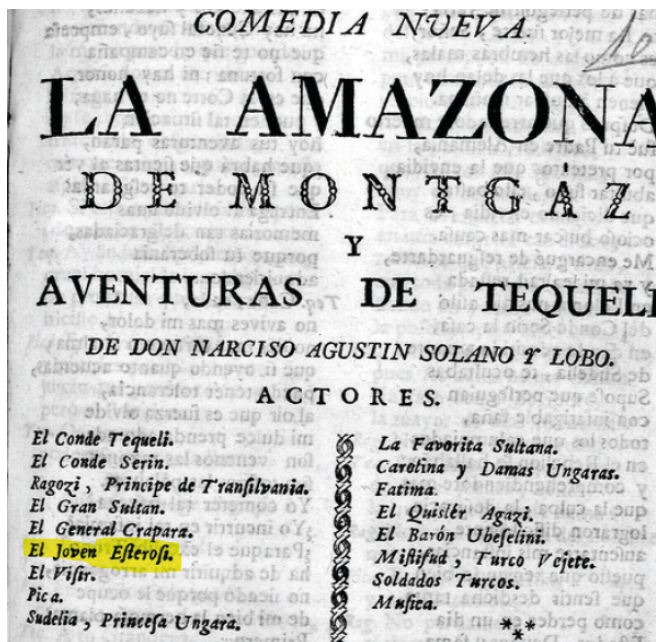
Ugyanebben a regényben tűnik fel egy másik, számunkra már ismerős szereplő: Kiszler-Agazzy (spanyol művekben Agasi), aki, ha hihetünk a regénynek, akkor a szultán főeunuchja lehetett, de mindenesetre a szultán közeli embere. Ugyanígy megjelenik Caprara is a műben, akivel szintén találkozhatunk a spanyol drámák kapcsán, illetve maga a szultán és a Thökölyre szemet vető háremhölgy is felfedezhető a történetben. Ez a háremhölgy az, aki kiveti hálóját a fiatal és vonzó Thökölyre, és a hárembe csábítja, miután álruhába bújtatva becsempészik a grófot hozzá az éjszaka közepén. Így nyer értelmet maga a spanyol dráma címe is (*Traicion necesitada y fortunas de Techeli*), hiszen itt nem arról van szó, hogy Thököly a magyarokat és a császáriakat is elárulva lepaktál a törökkel, hanem arra utal, hogy milyen cselszövések és fordulatok árán tud végül elérni hőn áhított szerelméhez. Gyakorlatilag élhetünk a gyanúperrel, hogy ez a francia regény szolgáltathatta az alapot a spanyol művekhez, hiszen a történet is kísértetiesen hasonló, némi változtatást eszközölve. Kuncz részletesen leírja a francia regény tartalmát, és szereplőiről is megfelelő tájékoztatást kapunk, ami által feltételezhetjük, hogy a Thököly-drámák szerzője olvasta, hallhatta vagy láthatta valahol

---

15 Pika Gáspár (? –Árva, 1672. nov. 25.) kuruc felkelő. 1672. okt. 20-án az elégedetlen szlovák lakosságot megszervezve rátámadt a német zsoldosokra, és bevette Árva várát. A császári csapatok azonban útját állták, és elvágták a kurucok főszeregétől, így a kialakult túlerővel szemben megadásra kényszerült. Később Spork császári tábornok 31 társával együtt kerébe törette, kurucait pedig felakasztatta.

ezt a történetet. Ugyanehhez a francia műhöz lehet köze annak a betoldásnak, amelyre már régóta keressük a választ, bár a kérdést tovább feszegetve meg kell jegyeznünk, hogy a többi drámában is előkerül Esterházy, de korántsem olyan hangsúlyosan, láthatóan később beleékelve a történetbe, mint a *Traición* esetében. Például az *Amazona de Montgaz* című drámában is feltűnik, de ott is bajban vagyunk a helyesírás hiánya miatt. Nem teljesen egyértelmű, hogy róla van-e szó, vagy esetleg valaki másra utalna-e a szerző. Hajlunk azonban arra, hogy valószínűleg itt is ugyanaz a hiba történhetett, hogy nem tudták pontosan leírni a magyar nemes nevét helyesen, és ilyenformán „El Joven Esterosi” néven találkozhatunk vele a szereposztásban, amint az a mellékelt ábrán is megfigyelhető. A Préchac-féle regényben is jelentős szerep jut Eszterháznak, de azt tudjuk, hogy a valóságban is igen fontos szálon kapcsolódik Thökölyhez, hiszen a testvérét, Thököly Évát veszi nőül, így joggal gondolhatta Thököly, hogy majd közbenjárhatja a császárnál a Zrínyi Ilonával kötendő házassága kapcsán.

Persze a fordulatoknak azzal nem szakad vége, hogy Thököly elnyeri Zrínyi Ilona szerelmét, hiszen a már említett háremhölgy féltékenységből elárulja Thökölyt, és így teljesül majd be a szultán haragja, amikor elfoghatja az árulót. Minden arra mutat, hogy Préchac regénye az egyik első, amely Thökölyt bemutatja, személyiségét az olvasó elé tárja, és a barokk szerelmes képében igyekszik némi együttérzést kelteni bennünk a hányattatott szerelmesek története iránt. Azt a német nyelvű

munkát,¹⁶ amely tulajdonképp Thököly életrajzát tartalmazta, akár ismerhette is, kérdéses, hogy mennyire tudott jól németül, hogy ezt használja alapul.

Vienné, pour agir en faveur de son
Mari qui venoit d'être arrêté, &
avoit laissé ses Enfans dans la For-
teresse où étoit le jeune Tekely, qui
au travers de son déguisement fai-
soit remarquer quelque chose de si
noble dans sa physionomie, qu'il
étoit presque impossible de le voir
sans s'intéresser à sa fortune. Une
des Filles du Comte de Scrin (nom-
mée Sudelia) qui étoit d'une beauté
singulière, fut si surprise de voir un
jeunehomme fort simplement vé-
tu, mais si bien fait & d'un esprit si
poli, qu'elle jugea sans peine qu'il

Érdekessége a drámáknak, hogy majdnem mindegyik boldog véget ér. Mindenki örül, mindenki elégedett, a színdarabok nem szomorú hangvételűek, inkább romantikus befejezést láthatunk bennük, amint a hős szerelmes Thököly és szerelme, Sudelia (vagyis Zrínyi Ilona) egymásnak hűséget és szerelmet fogadnak. Sőt, a *Más puede el amor...* című drámában nemcsak Thököly és Sudelia, hanem a két „segítőtárs”, Sudelia szolgálója és a Thököly szárnysegédjét alakító Tulipán is egymásra találnek.

Zrínyi Ilona szerepe a művekben

Zrínyi Ilona egy messzi földön híres, hősie nőalakot megtestesítő személy, ugyanakkor egy különleges, már-már heroikus személyiség (amazon) a spanyolok számára a korabeli leírásokból következően.¹⁷ Egyértelmű, hogy Zrínyi Ilona milyen fontos szerepet töltött be Thököly életében, de ezen kívül jelentős az a történelmi szerep, amely őt magát, a személyét emeli egy másik szintre: jelen esetben ez Munkács ostroma, ami nemcsak a kortársakat nyugőzte le, hanem az utókornak is kedvelt eseménye, amelyet gyakran felidéz, emleget, hivatkozik erre a páratlan, ráadásul egy hölgy által véghezvitt történelmi tette. Ez természetesen megihlette

16 Kurtze Lebens-Beschreibung des Ungarischen Herrn Graf Tökeli 1683.

17 Narciso Agustín SOLANO Y LOBO, *Comedia nueva, La amazona de Montgaz; Aventuras de Tequeli*, (Barcelona).

a spanyolokat is, bár azt nem tudhatjuk, hogy netalán egy másik nyelven íródott művet adaptáltak, vagy saját maguk írták a színdarabokat. Mindenesetre a spanyolok nem állnak messze a karakteres női történelmi személyektől, mint Katolikus Izabella, Őrült Johanna, és hogy irodalmi keretek között is maradjunk, a hírhes-hírhedt Celestina. Tehát elképzelhető, hogy maguk a spanyolok gondolták papírra vetni, sőt kinyomtatni Sudelia, vagyis Zrínyi Ilona történetét, megénekelni szerelmét Thökölyvel. Itt fölmerülhet az a kérdés, hogy vajon miért kapta a Sudelia elnevezést a legtöbb drámában, miért nem mondjuk Helénaként, Elenaként esetlegesen Jelenaként nevezték meg. Továbbá nem derül ki, hogy milyen rokoni kapcsolatban áll a valóságban *el conde Serin*, vagyis Zrínyi Péter és Sudelia, vagyis Zrínyi Ilona. Használhatták volna ugyanazt a vezetéknevet Sudelia definiálásakor, mint amit testvére megnevezésére láttunk: Serin, vagy csak ráutalásként Zrinski. Amikor Kuncz Aladár tanulmánya megemlítette a korabeli francia szerző, Préchac művét, ami 1686-ban jelent meg, és alaposabban elmélyülve ennek a regénynek a tartalmában, arra derült fény, hogy Préchac már Südelie-ként utal Zrínyi Ilonára, és tudatosan így is használja a későbbi történet során is. Tehát vagy feltehetően ebből a műből, vagy egy hasonló korabeli munkából kerülhetett már át a *Sudelia* megnevezés, amelyet a spanyol művekben tudatosan így használnak. Erre a kérdésre még tovább kell keresnünk a választ, ám igen valószínű, hogy másik színműből vagy másik nyelvből vették át a spanyolok számára sokkal könnyedebb és talán jobban is csengő, könnyen megjegyezhető Sudelia nevet. Az eddig felkutatott drámák mindegyikében ezen a néven jelenik meg:

- *Más puede el amorban*: Elena Sudelia,
- *La Amazona de Montgaz*: Sudelia,
- *Trayción necessitada y fortunas de Techeli*: Sudelia Dama Ungara, (*El Molino de Keben...:* nem szerepel név szerint a műben).

Érdekes nyomon indultam el, amikor is igyekeztem felfedni, hogy hogyan kaphatta Zrínyi Ilona a Sudelia elnevezést spanyolul. Ehhez segítséget nyújtott az a tény, hogy sikerült rátalálni a Préchac regényére, amelyben franciául Südelie-ként szerepel a főhősnő. Innen próbáltam tovább követni ezt a szálát, és sikerült rábukkanni az ún. *Südeli-balladákra*. Így jutottam el Kudrun alakjához és mitologikus történetéhez. Számos, különböző európai nyelvű ballada mutat párhuzamot Kudrun fogságával és megmentésével, mint például a német *Südeli-balladák* (18. század) és a *Meererin* (1867). Kapcsolatuk a *Kudrun-történettel* bizonytalan, és a legtöbb tudós úgy véli, hogy valószínűbb, hogy a Kudrun szerzője átdolgozta a hagyományos népi elemeket a mű második felének megalkotásakor. A Kudrun, úgy tűnik, hogy a középkorban nem volt túl népszerű vers, nem utalnak rá szinte soha, és csak egyetlen kéziratban marad fenn. Ez a hiány összefüggésben lehet azzal, hogy más

irodalmi szöveg jobban megmaradt a köztudatban, mint például a *Nibelungenlied*.

A *Kudrun-történet* (*Gudrunlied*ként vagy *Gudrun*ként is emlegetik) egy ismeretlen szerzőtől származó középnémet epikus mű. A költemény valószínűleg Ausztriában vagy Bajorországban született 1250 körül. Az eposz lényegében három történetet mesél el: Hagen király kalandjait, Hetel király Hildebriának elnyerését, valamint Kudrun hercegnő megpróbáltatásait és győzelmeit. A Hetelings-uralkodóház három generációjának története Kudrunnal ér véget. A hercegnőt a normann Hartmut herceg akarja feleségül venni, ám Kudrun ekkor már el van jegyezve vőlegényével, Herwiggel. Kudrun nem akar hozzámenni Hartmuthoz, és mindvégig hű marad vőlegényéhez. A történet végén a nő megmenekül, és amikor a normannok vereséget szenvednek, Kudrun házasságok és szövetségek által tudja csak biztosítani a béke megőrzését a két nép között. Bár Kudrun története nagy valószínűséggel egy kitalált történet, egy fikció, mégis találunk némi kapcsolódási pontot egy germán mesével. A költemény figyelemre méltó a női karakterek fontos és aktív szerepének ábrázolása miatt. Széles körben úgy tekintik, mintha a *Nibelungenlied* elődje lenne, amelyre egészen hasonló. Kudrun története a jelek szerint nem volt sikeres a középkori közönség körében, és csak egy kéziratban maradt fenn. Újrafelfedezése óta azonban egészen népszerű a német filológusok körében. Magyar vonatkozásában csak egy helyen sikerült eddig ráakadni, mégpedig egy 1883-as pályázat beadványaként, ahol ezt írják:

a szerző elég világos, logikai rendszerben fejtegeti tárgyát, művét három fejezetre osztván. Ezek belsejében a ballada eredeteiről és régiségeiről röviden bár, de eléggé alaposan értekezik. Majd a másodikban a ›Grossmutter Schlangenköchin‹ ›Stiefmutter‹ s mellékesen ›Südeli‹ német népies balladákat, valamint az első helyen nevezettnek erdélyi szász variánsát veti egybe és hasonlítja; s ezekkel kapcsolatosan még a svéd ›Der Knabe im Rosenhain‹, a skot ›Edvard‹, a finn ›Velisurmaaja‹, a román ›Az anya átka‹ című rokon balladákat is.¹⁸

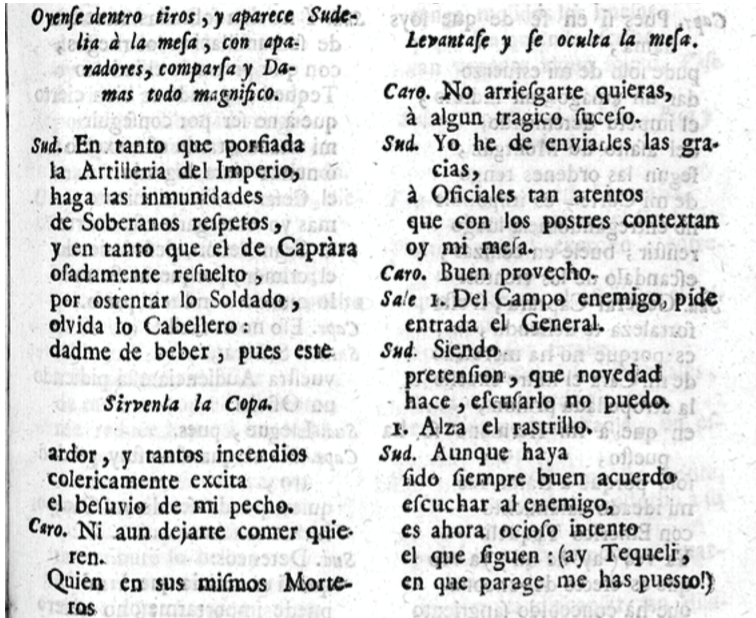
Amikor a címeket elemezzük, és igyekszünk rájönni utólag, hogy miért kaphatta pont azt a címet az adott dráma, akkor a Zrínyi Ilonával szorosan összefüggő *Amazona de Montgaz* címet viselő mű egészen egyértelművé válik: a spanyolok Munkács nevét Montgaznak, Mongastnak vagy olykor Mukachevonak írták le, leginkább hallás után. Az "amazona" kifejezés pedig az amazont takarja, ahogyan

18 Fasciculus II. Beszédék, melyek a kolozsvári magyar kir. Ferenc-József-Tudomány-Egyetem 1883. május hó 29-iki Pályadíj-kiosztási ünnepélyén tartattak, és az egyetem négy tudománykarának jelentései a pályázatok eredményéről és az új pályatételekről. Kolozsvárt nyomtatott a „Magyar Polgár” nyomdájában, K. Papp Miklós örökösénél, 1883.

magát Zrínyi Ilonát látták Munkács hősnőjeként. A többi műben úgy jelenik meg Zrínyi Ilona, mint Thököly felesége vagy lángoló szerelmének tárgya. Fontosnak tartom ennek a drámának a kiemelését a többi közül, mivel Zrínyi Ilona szerepe ebben a műben kiemelkedő. Az *Amazona de Montgaz* az egyetlen mű, amelynek szerzőjét ismerjük, és amelyet nyomtatott formában olvashatunk, a többivel ellentétben. A szerző, *Narciso Agustín Solano y Lobo*, termékeny szerzőnek tűnik, ugyanakkor szinte semmilyen életrajzi adatot nem tudunk róla. Művei az irodalmi bibliográfiákban megtalálhatóak, de a szerzőről magáról kevés információval rendelkezünk. A nyomda, ahol feltehetőleg kinyomtatták a művet, *Carlos Gibért y Tutó* nyomdája, Barcelonában működött 1775–1796 között. A nyomtatott példány 43 oldalas, és első lapján a szereposztás található. Amennyiben ezt sem hagyjuk figyelmen kívül, érdekességképpen megtudhatjuk, hogy a XVII. századi spanyolok hogyan ismerték a magyar történelem szereplőit. Ahogyan azt az előző drámáknál már megfigyeltük: az *El Conde Tequeli* elnevezés itt is Thököly Imre grófra utal, *El Conde Serin* pedig Zrínyire. Láthatjuk továbbá a szereplők között *Ragozit*, *Principe de Transilvania* megnevezéssel, vagyis Erdély hercegeként mutatják be az ifjú Rákóczit. *El Gran Sultan*, a Nagy Szultán és *El General Crapara*, aki valószínűleg Caprara tábornoknak feleltethető meg. *El Joven Esterosi* elnevezés alatt, hosszas elmélkedések után, Esterházyt véltük felfedezni. *El Visir* neve egyértelműen a Nagyvezírre utal, míg az utána következő szereplőt nem sikerült pontos névvel azonosítanunk, *Pica*, avagy Thököly barátja, apródja, hozzá közel álló, neki engedelmeskedő személy. Ezek után érkezünk el hősnőnkhez, *Sudeliához*, akinek neve mellé még fontosnak tartották leírni, hogy: *Princesa Ungara*, vagyis magyar hercegnő. Sok esetben úgy emlegetik Zrínyi Ilonát a spanyol források, mint Rákóczi özvegye (*viuda de Ragozy*) vagy Rákóczi hercegnő (*princesa Ragozky*), talán ez köszön itt is vissza. A többi szereplő felsorolásába nem mennék bele részleteiben, hiszen ők csak mellékszálon kapcsolódnak a most kifejtendő témához. A mű témája leginkább egy szerelmes szálon fut végig, amely Thököly és Sudelia között húzódik. Thökölyt sokszor látjuk őrlődni, hogy miért hagyta egyedül Sudeliát, és vajon szíve hölgye szereti-e még őt. Segítői, Serin gróf és Ragozi megpróbálják megnyugtatni, hogy hölgye szíve csak az övé, és nincs miben kételkedni. Sudelia ugyanekkor félti szerelmét a csatáktól, amiket meg kell vívnia, és imádkozik, hogy épségben hazatérjen hozzá. Mindeközben Thökölyt elfogja a török, és nem engedi, Sudelia pedig magára marad a császári csapatokkal szemben a vár védésein. Ekkor mondja el azt a monológot, amely a várvédőket feltűzeli, és mindannyian hősieles küzdelemmel mennek úrnőjükkel a császári csapatok és Caprara ellen. Ez a monológ így szól:

Sudelia: Amennyire makacs a császári tüzérség, annyira védjék magukat a nagyrabecsült alattvalók, és amennyire Caprara vakmerően elszánt

seregeivel hengegve, elfelejti mennyire Lovag vagyok én: adjatok hát innom, ezt itt (odaadják a kupát) Elszántság és megannyi tűz és indulat hevít engem, mintha vezűv volna keblemben.¹⁹

A dráma Thököly elmékedésével ér véget, ahol sajnálva népe szabadságának elvesztését magát okolja, hogy nem volt kitartóbb, és kesereg, hogy a császáriakkal nem tudott megbirkózni. Végül Sudelia is találkozhat szerelmével, és ugyan a közös cél nem valósulhatott meg, de úgy gondolják, hogy talán majd utódaik megharcolják helyettük:

Sudelia: „- Emerico ya a tu lado estoy!”
(Imre, legalább már a te oldaladon lehetek végre!)

....

Tequeli: „- Y yo felice, pues que cesaron mis males!”
(És én boldogan, most, hogy befejeződtek megpróbáltatásaim.)²⁰

A *Molino de Keben* egy merőben más hangvételű dráma, hiszen itt ténylegesen Thökölyt és hadjáratát, kalandos életét, küzdelmét a császári csapatokkal, majd

¹⁹ Saját szabad fordítás.

²⁰ Saját fordítás, eredeti: *La amazona de Montgaz; Aventuras de Tequeli*, 42-43.

a törökkel történt megegyezését próbálják bemutatni egy színdarabon keresztül. Ennek a műnek sajnos vannak olyan részei, amelyek annyira olvashatatlanok a sok javítástól, hogy eddig nem sikerült kibogozni az egész művet.

Külföldi kitekintés

Miután végigvettük a spanyol nyelvű drámákat, kötelességünk tenni egy kitérőt és megvizsgálni más, idegen nyelvű drámákat is, melyek úgyszintén Thökölyről szólnak. A kutatásnak nem célja ezen művek elemzése vagy behatóbb vizsgálata, ezért csak érintőlegesen foglalkozunk ezzel a témával. Az összevetéshez azonban szükséges ismernünk egyéb vetületeket is, hiszen ezek azt engedhetik sejtetni, hogy a spanyol nyelvű Thököly-drámák vagy másolatai valamely másik drámának, vagy esetlegesen befolyással voltak a következőkben vizsgált drámák keletkezésére, vagy hatással lehettek az adott tájegység magyar ügyekről kialakított képére. Egyik lehetőséget sem szabad kizárni, és egyelőre semmilyen biztos állítást nem tehetünk a téma kapcsán, mivel a többi idegen nyelvű dráma alapos vizsgálata szükségeltetik hozzá. Kétségtelen azonban, hogy az egyéb nyelven írt színdarabok megléte azt bizonyítja, hogy Thököly személye igencsak izgatta a korabeli szerzőket és a közönséget. Számtalan országban láttunk a spanyolhoz hasonló drámákat, de jelen dolgozatban leginkább az olasz, francia, német és angol nyelvű műveket vonjuk górcső alá. Mindenképpen alpműként szolgál ehhez a fejezethez dr. Kuncz Aladár műve,²¹ amely részletesen taglalja a Thökölyről szóló műveket a francia irodalomban, de érintőlegesen megemlít egy-egy példát más nyelvekből is. Maga a tanulmány 1914-ből való, tehát méltán gondolhatnánk, hogy Köpeczi Béla írása²² ugyanebben a témában már sokkal időszerűbb. Ugyanakkor ide kívánkozik még Csapodi Zoltán²³ tanulmánya is, amely nemcsak a francia irodalomban, hanem kissé szélesebb körben kitekintve a Német-római Birodalom területén vizsgálja a Thököly felkelés visszhangját. Elsőnek azonban mégis Kuncz Aladár nyomdokain indultam el, hiszen be szeretnék mutatni egy olyan művet, amelyet már ő is megemléített a múlt század elején. Akkor talán még nem volt ismeretes, hogy Thököly híre ekkora hullámokat vert volna, mint amit ebben az értekezésben kívántam bemutatni, de mai ismereteink lehetővé teszik, hogy ezeket a rég

21 KUNCZ Aladár, „Thököly a francia irodalomban”, in *A Budapesti VI. ker. m. kir. állami főgimnázium tizenhatodik évi értesítője az 1913–1914-ik iskolai évről*, szerk. FINÁLY Gábor, (Budapest: 1914).

22 KÖPECZI Béla, „Magyarország a kereszténység ellensége.” *A Thököly-felkelés az európai közvéleményben*, (Budapest: Akadémiai Kiadó, 1976).

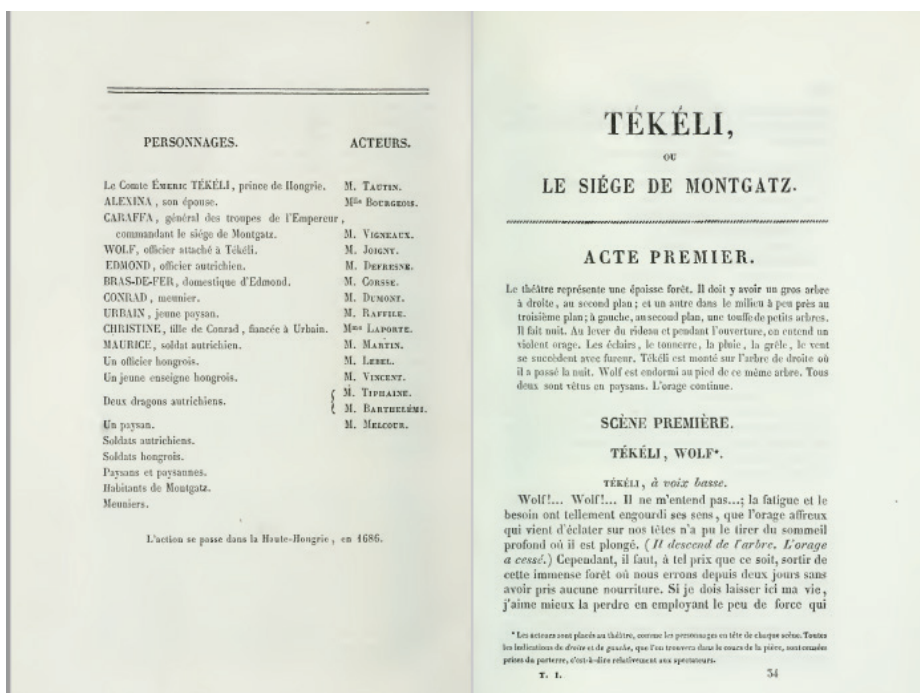
23 CSAPODI Zoltán, „A Thököly-felkelés visszhangja a Német-római Birodalom területén”, *Aetas* 10, 1. sz., (1995:) 140-170.

feledésbe merült gondolatokat egy egészé fűzzük össze, és levonjuk a megfelelő következtetéseket is ezügyben. Nyilvánvalóan azért alakulhatott ki nagyobb érdeklődés a francia területeken, mivel Thököly ténykedése létfontosságú volt XIV. Lajos politikájában, ilyenformán első kézből származó információval látták el az uralkodót azok a francia megbízottak, akik a gróf mellett harcoltak. Egykorú lapok, könyvek sokszor úgy jellemzik a rebellis gróf figuráját, mint akinek egy szavára megmozdulnak a törökök. Az a tény, hogy Thököly személye jobban megmozgatta a franciák képzeletét, valószínűleg személyiségének jegyeiből következik, hiszen csodálták vakmerőségét, hogy az apját ért vádak után talpra tudott állni, sőt igen magas babérokra tört. Saját erejéből kellett feltornásznia újra családjá nevét, és kétségtelenül nevezhetjük tehetségesnek, és maga a karaktere nyűgözi le a franciákat. Ilykor képes meghökkentő kinyilatkozásokat tenni, miközben életútja néhol drámai fordulatokat vesz. Kivehető az is az említett forrásokból, amelyek Magyarországon alig vagy egyáltalán nem ismertek, soha nem is jelentek meg, hogy a franciák szemében Thököly a legnépszerűbb magyar hős szerepében tetszeleg, és ezáltal a későbbi korokra is kihatással van ez a tendencia. Évtizedekkel, de még évszázadokkal később is megjelenik Thököly Imre küzdelme a felkelők élén, aki hosszas megpróbáltatások után elnyeri hón áhított szerelme, Zrínyi Ilona kezét. Példaként említhetjük azt a tudni vélt elképzelést, amelyeket külföldi hírek és rölapok hasábjain látunk viszont, vagyis hogy Thököly csak szerelme elnyeréséért akarna békét kötni a császárral, és még katolizálni is hajlandó lett volna mindezért.²⁴ Ha ilyen híresztelések kaptak szárnyra, nem is csoda, hogy oly' népszerűvé vált a korabeli sajtóban és megindítólag hatott az irodalmi művek tekintetében is. Az egyik vizsgálat alá vont francia Thököly-dráma kísérteties egyezést mutat egy angol nyelvű drámával. Mind a francia, mind az angol mű nyomtatott formában maradt ránk, és a dátum is igen közeli, mivel a francia 1803-as keltezésű, az angol nyelvű pedig 1806-os, így arra enged következtetni, hogy a francia mű volt előbb nyomtatásban. Az pedig kiváltképpen érdekes, hogy mintegy száz évvel később is felkeltette ez a téma a közönség kíváncsiságát és érdeklődését az 1686-os események iránt, amiről a mű szól. A művek származhatnak esetlegesen a már említett *Narciso Agustín Solano y Lobo* drámából, melynek címe *Comedia nueva, La amazona de Montgaz; Aventuras de Tequeli*.²⁵ Ennek körülbelüli kiadási dátuma 1775 és 1796 között mozog. A történet hasonló, a szereposztás is nagyjából megegyezik, több kérdésre is keressük a választ, de az, hogy mi készíteti a szerzőket, hogy újra elővegyenek egy száz évvel azelőtti történetet, igazán érdekfeszítő.

24 DR. KUNCZ Aladár, *Thököly ...*, 14.

25 (Publicado en Barcelona: Impr. de Carlos Gibért y Tutó, 1775-1796), BNE Fondo Antiguo T/6965., Sevilla Fondo Antiguo.

Továbbra is sok kérdés fogalmazódik meg, amikor a drámákat megnézzük, mint például: Ki adott megbízást ezek megírására? Ki támogatta anyagilag ezeknek a műveknek a megszületését? Kinek a megrendelésére és milyen céllal készültek? Számatlan megválaszolandó kérdés, feltételezés és egyelőre homály fedi ezt a szelét az irodalomnak. Hol lehetne tehát a spanyol Thököly-drámák helye a tudományban és a szakirodalomban? Irodalomtudományi témának érzem inkább, mint történettudományinak, bár kétségkívül sok támpontot nyújthat a történészeknek is a közeljövőben. A drámák részletes elemzése, filológiai vizsgálata, behatóbb tanulmányozása után talán választ kaphatunk a kérdéseinkre.

Abstract

This topic is a side-research of my doctoral research. I've started this topic after having found multiple dramas written in Spanish where the main characters were Hungarian nobles, mainly Imre Thököly, Rákóczi, Zrínyi and other people of historical interest in Hungary. The appearance of Count Thököly in 17th and 18th century literature is not uncommon, many a researcher noted foreign countries have taken a keen interest in the ousting of the turks and the anti-turk wars in

general. However the appearance of Count Thököly in the common knowledge of the Spanish people and in the arts is a novelty and it is really interesting as the Count is mentioned in different publications – letters, dramas (of theater), poems, pamphlets, historical studies of the time or even paintings. The dramas that have been discovered are as of yet unknown, it is of great importance and relevance in the field of literature. The basic idea is that the rebellion of Count Thököly might have some relationship or ideological influence, perhaps some political effect between the Spanish nobility and Hungary. The fact that a lord of noble origin with the continued support of other members of the nobility of Hungary rebelled against the king and emperor of The Holy Roman Empire, was unique and shocking at the same time. We know, for example that the Spanish nobility - or at least a part of the Spanish nobles - became very interested in the situation that is, in the rebellion led by a Hungarian noble against their king, and against the defender of Christianity, Leopold I. To study the reaction of the Spanish nobility to the events that occurred in Hungary, I have done research in the abundant sources in Spain, Hungary and Austria. These sources show some connections with the interests of some Spanish nobles by the situation that was forming in Eastern Europe. During the investigation carried out in the General Archive of Simancas, in the Archive of the Nobility Section of Toledo and in the National Library of Spain, I found some plays about the rebellious count. The main concern with the aforementioned plays is to define the author, the time, the date of composition or the place of origin. Generally in the case of the scripts of the time, we know who the author was, but in the case of these dramas the names of the authors are still unknown. We do not have any signature at the end, nor a name, not even a pseudonym, there is no clue, trace or indication that can guide us. The same goes for place and time. There are many questions and doubts about these dramas: where, when and who ordered them. Where did the basic information about events in Hungary come from? Also we might ask what the purpose of these literary works was. During these times such plays were used as call for some military actions against the Turks.

The aim of my presentation is to shed the light on the newly discovered dramas, and to present the results of the investigation about the hungarica database concerning this topic, focusing on five plays that are still under investigation. Further studies include the research and investigation of Hungarian theater-works about Thököly. Eventually I have to emphasize that there is still a huge amount of work to do with the most professional analysis of these works. A philological, historical and literary analysis is indispensable since we must answer the numerous questions to which I referred earlier. In addition, it is necessary to mention that this study is part of a greater historical investigation. Surely these sources will bring a new point of view to the current investigation regarding the role of the Hungarians in the history of Spain and vice versa.